

4.3. Εξωτερικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων¹

Αθανάσιος Χύμης

4.3.1. Το εξωτερικό εμπόριο γενικά

Το 2019 το σύνολο των εισαγωγών αγαθών σημείωσε μικρή αύξηση 0,9% στα €55,68 δις (Πίνακας 4.3.1). Δεδομένου ότι οι εισαγωγές προϊόντων πετρελαίου μειώθηκαν κατά 6,1% στα €15,01 δις, οι συνολικές εισαγωγές των υπολοίπων αγαθών (πλην πετρελαιο-

ειδών) αυξήθηκαν κατά 3% στα 40,67 δις. Αντίστοιχα, το σύνολο των εξαγωγών αυξήθηκε κατά 1,2% στα €33,85 δις. Αφαιρώντας από αυτές τις εξαγωγές πετρελαιοειδών, οι οποίες σημείωσαν πτώση κατά 7,1% στα €10,68 δις, οι εξαγωγές των υπολοίπων προϊόντων σημείωσαν αύξηση κατά 5,5% στα 23,17 δις.

Όπως φαίνεται και από τον Πίνακα 4.3.1, την τελευταία δεκαετία οι εξαγωγές πετρελαιοειδών έχουν αυξηθεί σημαντικά και συνετέλεσαν στην αύξηση των συνολικών εξαγωγών αγαθών σε επίπεδα άνω των €25 δις. Αυτό είναι φυσικά καλό για τη βιομηχανία διύλισης πετρελαίου που έχει αναπτυχθεί έντονα, θα πρέπει όμως να βρει μιμητές και στις υπόλοιπες βιομηχανίες της χώρας για να καταφέρει η ελληνική

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3.1 Συνολικό εμπόριο και εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων (σε δις €)

	2008	2009	2012	2015	2016	2017	2018	2019	% Μεταβολή 2018-2019
Εισαγωγές									
Σύνολο εισαγωγών	60,72	48,09	48,45	42,60	44,09	50,26	55,19	55,68	0,9
Πετρελαιοειδών	12,12	7,19	18,24	11,36	9,74	12,21	15,99	15,01	-6,1
Σύνολο πλην πετρελαιοειδών	48,60	40,90	30,21	31,24	34,34	38,05	39,20	40,67	3,0
Αγροδιατροφικών προϊόντων	7,05	6,40	6,34	6,31	6,62	7,00	7,05	7,31	3,8
Ποσοστό αγροδιατροφικών %	14,5	15,6	21,0	20,2	19,3	18,3	18,0	18,0	
Εξαγωγές									
Σύνολο εξαγωγών	17,36	14,39	27,38	25,50	25,44	28,83	33,46	33,85	1,2
Πετρελαιοειδών	1,90	1,36	10,65	7,60	6,91	8,97	11,48	10,68	-7,1
Σύνολο πλην πετρελαιοειδών	15,46	13,03	16,73	17,90	18,53	19,86	21,97	23,17	5,5
Αγροδιατροφικών προϊόντων	4,01	4,00	5,24	5,72	6,14	6,10	6,49	6,56	1,0
Ποσοστό αγροδιατροφικών %	25,9	30,7	31,3	31,9	33,1	30,7	29,6	28,3	
Έλλειμμα									
Συνολικό έλλειμμα	43,36	33,69	21,07	17,10	18,65	21,43	21,73	21,84	0,5
Άνευ πετρελαιοειδών	33,14	27,87	13,48	13,34	15,81	18,18	17,23	17,50	1,6
Αγροδιατροφικών	3,04	2,40	1,09	0,60	0,49	0,90	0,55	0,76	36,8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

1. Ως αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα, βάσει της ταξινόμησης του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης η οποία είναι σύμφωνη με την Τυποποιημένη Ταξινόμηση Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ)-(SITC, Standard International Trade Classification) του ΟΟΣΑ, θεωρούνται τα εξής με τους ακόλουθους κωδικούς: 0 (αγροτικά προϊόντα), 1 (ποτά-καπνός), 21 (δέρματα), 22 (ελαιώδεις σπόροι), 231 (καουτσούκ), 24 (ξύλεια), 261-265 & 268 (φυσικές υφαντικές ίνες), 29 (γεωργικές πρώτες ύλες), 4 (λίπη-έλαια), 59211/12 (άμυλα σίτου-καλαμποκιού). Για λόγους συντομίας εντός του κειμένου τα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα αναφέρονται και ως αγροδιατροφικά προϊόντα.

οικονομία να έχει την αναγκαία αύξηση παραγωγής, η οποία θα επιφέρει μεγέθυνση της οικονομίας και θα έχει ως αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση των εξαγωγών. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόμοιες περιφερειακές οικονομίες, όπως της Πορτογαλίας, έχουν αυξήσει τις εξαγωγές τους σε επίπεδα άνω του 35% του ΑΕΠ τους, όταν οι εξαγωγές αγαθών της Ελλάδος δεν υπερβαίνουν το 20% του ΑΕΠ.

Κατόπιν των ανωτέρω εξελίξεων, το συνολικό έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου το 2019 αυξήθηκε κατά 0,5% στα €21,84 δις, ενώ το έλλειμμα χωρίς τα πετρελαιοειδή κατά 1,6% στα €17,5 δις. Ο λόγος που αφαιρούμε τα πετρελαιοειδή από το συνολικό εμπόριο προϊόντων είναι διότι, αφενός, ως προϊόντα έχουν μεγάλη μεταβλητότητα στις τιμές από έτος σε έτος και, αφετέρου, έχουμε καθαρότερη εικόνα του εμπορίου των υπολοίπων αγαθών δεδομένου ότι οι συναλλαγές πετρελαιοειδών αποτελούν περίπου το 30% του συνολικού εμπορίου αγαθών.

4.3.2. Εμπόριο των αγροδιατροφικών προϊόντων

Όσον αφορά τα αγροδιατροφικά προϊόντα (αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα), από τον Πίνακα 4.3.1 φαίνεται ότι οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 3,8% φθάνοντας σε ύψος τα €7,31 δις, σημειώνοντας νέο ιστορικό υψηλό και ξεπερνώντας για πρώτη φορά σε αξία το ύψος των εισαγωγών του 2008. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 1,0%, στα €6,56 δις, που αποτελεί επίσης νέο ιστορικό υψηλό. Κατά συνέπεια, το έλλειμμα διευρύνθηκε κατά 36,8%, στα €758 εκατ., μειωμένο σημαντικά από το ιστορικά υψηλό επίπεδο των €3 δις που βρισκόταν το 2008, αλλά η ελληνική αγροτική οικονομία έχει ακόμα σημαντικά περιθώρια βελτίωσης και ανάπτυξης, έτσι ώστε να μετατρέψει το εμπορικό ισοζύγιο αγροδιατροφικών προϊόντων σε πλεονασματικό.

Έχει αναφερθεί και σε προηγούμενα άρθρα τούτης της στήλης ότι τα αγροδιατροφικά προϊόντα, ως προϊόντα ανάγκης, παρουσίασαν περιορισμένη μείωση στις εισαγωγές σε σχέση με τα υπόλοιπα προϊόντα που μπορούν να χαρακτηριστούν και προϊόντα πολυτελείας (π.χ. αυτοκίνητα, κλπ.). Συγκεκριμένα, την περίοδο 2008-2012 η αθροιστική μείωση στις εισαγωγές αγροδιατροφικών προϊόντων έφθασε το 10% (από €7,05 στα €6,34 δις), όταν η αντίστοιχη μείωση στις εισαγωγές των υπολοίπων αγαθών έφθασε το 37,8% (από €48,60 στα €30,21 δις). Επιπλέον, τα αγροδιατροφικά προϊόντα αύξησαν σημαντικά τις εξαγωγές τους μέσα στην κρίση (άνω του 50%), περιορίζοντας κατά πολύ το αντίστοιχο εμπορικό έλλειμμα.

Ο αγροδιατροφικός τομέας όχι μόνο άντεξε μέσα στην οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας αλλά και ήταν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους εξα-

γωγικά. Όπως δείχνει και ο Πίνακας 4.3.1, μέχρι και το 2015 οι εξαγωγές αγροδιατροφικών προϊόντων είχαν ήδη αυξηθεί κατά 43% σε σχέση με το 2009, οπότε και σημειώθηκε το χαμηλότερο επίπεδο εξαγωγών των αγροδιατροφικών. Αντίθετα, οι εξαγωγές των υπολοίπων αγαθών (πλην πετρελαιοειδών) μέχρι και το 2015 είχαν σημειώσει αύξηση κατά 37% σε σχέση με το χαμηλότερο επίπεδό τους το 2009. Μετά το 2015 όμως οι εξαγωγές των υπολοίπων προϊόντων ανακάμπτουν μεγεθυνόμενες με ρυθμούς μεγαλύτερους από τους αντίστοιχους των αγροδιατροφικών.

Είναι σαφές ότι, εξερχόμενοι από την κρίση και επιτυγχάνοντας πλέον θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ, το εμπορικό έλλειμμα αναμένεται να διευρυνθεί, αφού οι εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων, που περιορίστηκαν κατά πολύ μέσα στην κρίση, αναμένεται να έχουν αύξηση μεγαλύτερη από αυτή των αγροδιατροφικών. Αυτός είναι και ένας σημαντικός λόγος που η ελληνική βιομηχανία (συμπεριλαμβανομένων της αγροτικής παραγωγής και της μεταποίησης) θα πρέπει να εντείνουν την παραγωγή ώστε να περιορίσουν όσο το δυνατόν την αναμενόμενη αύξηση του εμπορικού ελλείμματος που συντελείται τα τελευταία χρόνια (Πίνακας 4.3.1). Φυσικά, οι εξελίξεις μέσα στο 2020 θα έχουν αρκετές ανατροπές λόγω της οικονομικής κρίσης που αναμένεται να επιφέρει η υγειονομική κρίση του νέου κορωνοϊού.

4.3.3. Διάρθρωση του εμπορίου αγροτικών προϊόντων και τροφίμων

Την περασμένη χρονιά, 2019, οι εισαγωγές αγροδιατροφικών προϊόντων σημείωσαν αύξηση 3,8% και ξεπέρασαν για πρώτη φορά το ιστορικά υψηλό επίπεδο των €7,05 δις του 2008, αγγίζοντας τα €7,31 δις. Μια ενδιαφέρουσα αλλαγή έγινε στη διάρθρωση των εισαγωγών, όπου η αξία εισαγωγών των οπωροκηπευτικών ξεπέρασε για πρώτη φορά (τουλάχιστον τις τελευταίες δεκαετίες) την αξία εισαγωγών των γαλακτοκομικών, τα οποία ήταν συνεχώς στη δεύτερη θέση μετά τις εισαγωγές προϊόντων κρέατος και ζώων ζώων (Πίνακας 4.3.2). Φυσικά, αυτό δεν αλλάζει το γεγονός ότι οι εισαγωγές προϊόντων κτηνοτροφικής προέλευσης (κρέας και γαλακτοκομικά) μαζί αποτελούν περίπου το 30% των συνολικών εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων.

Γενικά, οι περισσότερες κατηγορίες προϊόντων παρουσίασαν μικρή αύξηση της αξίας των εισαγωγών, με τη μεγαλύτερη (ποσοστιαία) να αφορά τα οπωροκηπευτικά και τα ποτά. Ελάχιστες κατηγορίες όπως ο καπνός, τα έλαια και τα δέρματα σημείωσαν μείωση στην αξία των εισαγωγών. Αξίζει να αναφερθεί ότι, σε αρκετές περιπτώσεις όπου παρατηρείται αύξηση της

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3.2 Διάρθρωση των εισαγωγών αγροτικών προϊόντων & τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008		2010		2012		2014		2016		2018		2019	
	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%
Κρέας ^α	1.211	17,2	1.160	18,4	1.199	18,9	1.162	17,9	1.150	17,4	1.242	17,6	1.322	18,1
Οπωροκηπευτικά	786	11,1	672	10,7	635	10,0	663	10,2	748	11,3	827	11,7	900	12,3
Γαλακτοκομικά	808	11,5	770	12,2	772	12,2	842	13,0	749	11,3	829	11,8	857	11,7
Δημητριακά	681	9,7	541	8,6	560	8,8	532	8,2	615	9,3	682	9,7	707	9,7
Αλιεύματα	428	6,1	384	6,1	373	5,9	378	5,8	432	6,5	521	7,4	540	7,4
Ζωοτροφές	406	5,8	371	5,9	345	5,4	403	6,2	423	6,4	462	6,6	487	6,7
Καφές, τσάι, κλπ.	365	5,2	376	6,0	411	6,5	442	6,8	547	8,3	453	6,4	470	6,4
Είδη διατροφής	344	4,9	356	5,7	333	5,3	367	5,7	354	5,3	358	5,1	374	5,1
Ποτά	436	6,2	370	5,9	267	4,2	248	3,8	281	4,2	309	4,4	328	4,5
Καπνός	335	4,7	310	4,9	234	3,7	236	3,6	323	4,9	347	4,9	327	4,5
Έλαια	290	4,1	232	3,7	286	4,5	274	4,2	244	3,7	256	3,6	226	3,1
Ελαιώδεις σπόροι	224	3,2	173	2,7	219	3,5	220	3,4	193	2,9	202	2,9	204	2,8
Σάκχαρα	225	3,2	220	3,5	295	4,7	227	3,5	231	3,5	196	2,8	203	2,8
Ξυλεία	262	3,7	148	2,3	128	2,0	118	1,8	135	2,0	140	2,0	147	2,0
Ακατέργαστες ύλες	130	1,8	111	1,8	111	1,8	121	1,9	132	2,0	140	2,0	140	1,9
Δορές	93	1,3	76	1,2	146	2,3	116	1,8	46	0,7	62	0,9	56	0,8
Σύνολο	7.054^β		6.299		6.335		6.488		6.621		7.047		7.313	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

α. Περιλαμβάνονται ζώα ζώα και προϊόντα κρέατος.

β. Το άθροισμα των επιμέρους προϊόντων πιθανώς να μην ισούται με το Σύνολο, διότι δεν περιλαμβάνονται κάποιες κατηγορίες με ελάχιστα ποσά όπως βαμβάκι, καουτσούκ, λοιπές φυτικές ίνες, μαλλί και γιούτα.

αξίας των εισαγωγών, αυτή οφείλεται σε αύξηση της κατά μονάδα τιμής των προϊόντων της συγκεκριμένης κατηγορίας, δεδομένου ότι οι εισαγόμενες ποσότητες μειώθηκαν. Τέτοιες είναι οι περιπτώσεις των προϊόντων κρέατος, γαλακτοκομικών, σακχάρων, καφέ, ελαιωδών σπόρων και ακατέργαστων υλών. Αντίθετα, μείωση στις κατά μονάδα τιμές παρατηρήθηκε στις κατηγορίες των αλιευμάτων, ζωοτροφών, ποτών και ελαίων.

Όσον αφορά τις εξαγωγές (Πίνακας 4.3.3), ξεχωρίζει η σημαντική αύξηση της αξίας των εξαγωγών βάμβακος (55%) σε σχέση με το 2018 και η μείωση της αξίας των εξαγωγών ελαίων (βασικά ελαιολάδου) κατά 40%, λόγω της μειωμένης παραγωγής ελαιολάδου που ακολούθησε μια διετία πολύ υψηλής παραγωγής και αντίστοιχα υψηλών εξαγωγών. Τα οπωροκηπευτικά συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία και αυξάνουν περαιτέρω το μερίδιό τους επί των εξαγωγών

αγροδιατροφικών (33,2%), ενώ συνεχίζεται επίσης η πολύ καλή πορεία των γαλακτοκομικών (κυρίως φέτα και, δευτερευόντως, γιαούρτι), τα οποία εκτόπισαν το 2019 τα αλιεύματα από τη δεύτερη θέση, αποσπώντας μεγαλύτερο μερίδιο στις συνολικές εξαγωγές αγροδιατροφικών με 10,8%.

Τα αλιεύματα, αν και αύξησαν τις εξαγόμενες ποσότητες το 2019, η ελαφρά μείωση των κατά μονάδα τιμών αυτών οδήγησε τελικά σε οριακή μείωση της αξίας εξαγωγών. Παρόμοια μείωση τιμών που οδήγησε είτε σε μειωμένη αξία εξαγωγών είτε σε αναλογικά μικρότερη αύξηση σε σχέση με την αύξηση των εξαγομένων ποσοτήτων σημειώθηκε στα γαλακτοκομικά, βαμβάκι, έλαια, καφέ, ποτά, ελαιώδεις σπόρους, ακατέργαστες ύλες και δέρματα. Αντίθετα, αύξηση στις κατά μονάδα τιμές οι οποίες εξουδετέρωσαν πλήρως ή εν μέρει την όποια μείωση των εξαγομένων ποσοτήτων ή ενίσχυσαν την αύξησή τους παρατηρήθηκαν σε

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3.3 Διάρθρωση των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων & τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008		2010		2012		2014		2016		2018		2019	
	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%	Εκ. €	%
Οπωροκηπευτικά	1.346	33,6	1.485	33,7	1.771	33,8	1.826	35,3	1.966	32,0	2.086	32,1	2.175	33,2
Γαλακτοκομικά	275	6,9	301	6,8	372	7,1	483	9,3	593	9,7	672	10,3	705	10,8
Αλιεύματα	449	11,2	541	12,3	613	11,7	556	10,7	661	10,8	689	10,6	684	10,4
Βαμβάκι	236	5,9	391	8,9	442	8,4	310	6,0	316	5,1	342	5,3	530	8,1
Καπνός	416	10,4	374	8,5	428	8,2	386	7,5	524	8,5	489	7,5	508	7,7
Δημητριακά	315	7,9	292	6,6	330	6,3	338	6,5	421	6,9	402	6,2	422	6,4
Έλαια	333	8,3	287	6,5	393	7,5	322	6,2	674	11,0	704	10,8	421	6,4
Είδη διατροφής	124	3,1	161	3,7	191	3,6	221	4,3	253	4,1	307	4,7	338	5,2
Ποτά	163	4,1	166	3,8	202	3,9	198	3,8	205	3,3	223	3,4	229	3,5
Κρέας ^α	76	1,9	67	1,5	78	1,5	84	1,6	95	1,5	125	1,9	145	2,2
Ζωοτροφές	51	1,3	41	0,9	47	0,9	58	1,1	58	0,9	80	1,2	88	1,3
Καφές, τσάι, κλπ.	30	0,7	34	0,8	54	1,0	60	1,2	86	1,4	80	1,2	86	1,3
Ελαιώδεις σπόροι	76	1,9	64	1,5	78	1,5	86	1,7	81	1,3	76	1,2	76	1,2
Σάκχαρα	54	1,3	129	2,9	119	2,3	71	1,4	91	1,5	91	1,4	76	1,2
Δορές	38	0,9	40	0,9	80	1,5	64	1,2	69	1,1	63	1,0	56	0,9
Ακατέργαστες ύλες	18	0,4	20	0,5	30	0,6	34	0,7	35	0,6	51	0,8	54	0,8
Ξυλεία	9	0,2	7	0,2	8	0,2	10	0,2	6	0,1	11	0,2	13	0,2
Σύνολο	4.011^β		4.406		5.415		5.176		6.136		6.493		6.555	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

α. Περιλαμβάνονται ζώντα ζώα και προϊόντα κρέατος.

β. Το άθροισμα των επιμέρους προϊόντων πιθανώς να μην ισούται με το Σύνολο, διότι δεν περιλαμβάνονται κάποιες κατηγορίες με ελάχιστα ποσά όπως μαλλί, καουτσούκ, λοιπές φυτικές ίνες και γιούτα.

δημητριακά, οπωροκηπευτικά, ζωοτροφές, είδη διατροφής, καπνός, προϊόντα κρέατος και ξυλεία.

4.3.4. Συμπεράσματα

Το 2019 ήταν μια σχετικά καλή χρονιά για το εξωτερικό εμπόριο συνολικά, αλλά όχι εξίσου καλή και για το εμπόριο αγροδιατροφικών προϊόντων των οποίων οι εισαγωγές ενισχύθηκαν με ρυθμό 3,8% έναντι μόλις 1,0% των εξαγωγών, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση κατά 36,8% του αντίστοιχου εμπορικού ελλείμματος. Σε παλαιότερο άρθρο της παρούσας στήλης, όταν το έλλειμμα αγροτικών προϊόντων και τροφίμων είχε μειωθεί στο περίπου μισό δις ευρώ, είχε σημειωθεί ότι θα έχει ενδιαφέρον να δούμε εάν μπορεί να μειωθεί και σε χαμηλότερα επίπεδα ή ακόμα και να μετατρα-

πεί σε πλεόνασμα, όπως συμβαίνει στις περισσότερες οικονομίες οι οποίες, όπως η ελληνική, χαρακτηρίζονται από ανεπτυγμένο αγροτικό τομέα.

Προς το παρόν αυτό φαίνεται να μην επιτυγχάνεται και το έλλειμμα του αγροδιατροφικού εμπορικού ισοζυγίου κυμαίνεται τα τελευταία χρόνια μεταξύ €0,5 και €1 δις. Σε έναν βαθμό η διακύμανση αυτή οφείλεται στο ύψος των εξαγωγών ελαιολάδου το οποίο, ως γνωστόν, χαρακτηρίζεται από σημαντική μεταβλητότητα λόγω των αυξομειώσεων στην παραγωγή από έτος σε έτος. Εάν, όπως έχει επανειλημμένως τονιστεί, η αλυσίδα παραγωγής και μεταποίησης ελαιολάδου οργανωθεί καλύτερα, θα έχει τη δυνατότητα όχι μόνο να περιορίσει τη μεταβλητότητα αυτή αλλά και να επιτύχει σημαντικά υψηλότερη αξία μέσω υψηλότερων τιμών κατά μονάδα εξαγομένων ποσοτήτων.

Τέλος, όπως έχει επίσης επανειλημμένως τονιστεί, σημαντική επίπτωση στη μετατροπή του ελλείματος σε πλεόνασμα μπορεί να παίξει ο κλάδος της κτηνοτροφίας. Τα προϊόντα κρέατος είναι η κατηγορία με το μεγαλύτερο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο αγροδιατροφικών προϊόντων, σχεδόν €1,2 δις. Η έστω και μικρή αλλά σταθερή αύξηση που παρουσιάζουν τα

τελευταία χρόνια οι εξαγωγές προϊόντων κρέατος (και ζώντων ζώων) αποτιμάται θετικά, όμως παραμένει ανεπαρκής. Εάν η μικρή αυτή αύξηση επιταχυνθεί, σε συνδυασμό και με τη βελτίωση της οργάνωσης της μεταποίησης του ελαιολάδου, είναι ζήτημα χρόνου η εκμηδένιση του ελλείματος στο εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων.